

Rehberlik Postası

Eğitim: Eyüboğlu

Okul Öncesi Gelişim Dönemlerinin Psikolojik Özellikleri

Sevgili Anne ve Babalar;

Bireyin en hızlı değiştiği dönem, anne karnında geçirdiği 9 aylık süreçtir. Oluşan tek bir hücreden 9 ayın sonunda donanımlı bir canlı meydana gelir. Bireyin yaşama "merhaba" dedikten sonra en hızlı geliştiği dönem ise okul öncesi dönem, özellikle de 0-5 yaş arasındadır. Bireyin yaşamı boyunca devam edecek olan gelişim serüveninin ilk aşamaları, aynı zamanda bu süreci şekillendirecek özelliğe de sahiptir. Bu ay, yaş dönemlerinin psikolojik özelliklerini ve çocuğunuzu desteklemeniz için hangi dönemde nelere dikkat etmeniz gerektiği konusunu ele aldık.

Bültenimizin sizlere yararlı olması dileğiyle...

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Birimi

Anne ve baba olarak sizler, bireysel farklılıkları hiçbir zaman unutmadan yaşamın bu erken yıllarının özelliklerini ve bunların çocuğunuzun bir sonraki gelişim aşamasını daha kolay atlatmasını sağlayacağını bilerseniz, hem paniğe kapılmazsınız hem de uygun şekilde destekleyerek maksimum ilerleme göstermesini sağlayabilirsiniz.

Dilerseniz ilk olarak gelişim kavramının içinde yer alan ve hepsi birarada olduğunda ancak "gelişim" olarak tanımladığımız "olgunlaşma" ve "büyüme" kavramlarına değinelim.

Büyüme, bedenin boy ve ağırlıkça artış göstermesidir.

Olgunlaşma, bireyin hali hazırda doğuştan getirdiği özelliklerin zaman içinde kendiliğinden ortaya çıkmasıdır.

Gelişim de büyüme ve olgunlaşmayı içine alarak doğum öncesinden başlayarak yaşamın sonuna kadar bireyin geçirdiği, geçireceği değişiklikleri açıklayan bir süreçtir.

Şimdi de dönemlere yoğunlaşarak, çocuğun her yaş döneminde içinde olduğu psikolojik özelliklere bakalım:

2 -2,5 Yaş Dönemi:

Bu yaş dönemi gelişim sürecinin ilk kriz dönemi olarak kabul edilir. Çocuğun aslında ileride bir yetişkin olarak da sürdüreceği bağımsızlık savaşı başlamıştır. Yürüme ve konuşma gibi en temel gelişim alanlarında oldukça yol almıştır. Bu gelişen iki alan, çocuğa hareket alanını genişlettiği için çok güven verir. Çocuk herşeyi kendi yapmak ister ve ebeveynlerinin söylediği her şeye "hayır" der. Bazen de olumsuzluk ekini ekleyerek yepyeni kelimelerle yanıt verebilir. Yardım teklifini reddeder. Bu davranışlar aileyi zorlar ve ne yapması gerektiğini bilemeyen ebeveyn tutarsız tepkiler verebilir.

Bu dönemde neler yapabilirsiniz?

- Bir ortamda yakınında olduğunuzu hissettirin ama çok gerekmedikçe ve o istemedikçe müdahale etmeyin.
- Olumsuz bir davranışı sırasında çözüm sürecine girişmek yerine davranış sona erdikten sonra konuşmayı deneyin, daha etkili olacaktır.

- Çocuğunuzun huysuz ve bazen de tutarsız (aynı oyuncacı bir gün yanından ayırmazken ertesi gün reddetmesi gibi) davranışlarını kişisel algılamak yerine normal gelişim sürecinin bir parçası olarak kabul etmeye çalışın.
- Özgüven ve bağımsızlık birbirinden etkilenen iki kazanımdır ve doğru orantılıdır. Küçük başarılarını abartıya kaçmadan övün.
- Enerjisini fiziksel olarak boşaltabileceği etkinlik ve mekanlar seçmeniz geriliminin azalmasını sağlayacaktır.

3 Yaş Dönemi

Bu dönemde, gelişimin ilk kriz sürecinin şiddeti azalmıştır. Çocuk, kendisinin de dışında bir dünya olduğunun farkına varmaya başlar ancak davranışları hala benmerkezcidir. Kendi bildiğini, herkesin bildiğini zanneder. Bu nedenle örneğin bir gün önce başına gelen bir durumu bilmemeniz karşısında çok şaşırır. Karşı cinsin farkına varır. Merakı, soruları bu alanda yoğunlaşabilir. Sosyalleşme ihtiyacı başlamıştır. İki yaşın bireysel oyunlarından, grup oyunlarına geçiş gözlenir. Dikkat süresi kısadır ancak hoşlandığı bir etkinlik ile uzun süre ilgilenebilir.

Bu dönemde neler yapabilirsiniz?

- Çocuğunuzun sosyalleşme ihtiyacını okul sürecine dahil ederek destekleyebilirsiniz. Çocuğunuzun yaşlıları ile daha çok okul ortamında biraraya getirebilirsiniz.
- Dil gelişiminde bazı sesler yanlış çıkabilir. Yaş döneminin dil gelişiminde bu normaldir ve birçok ses 4 yaşa doğru kendiliğinden düzelme gösterir. Bu nedenle siz düzeltme yapmayın.
- Sorumluluk bilincini yerleştirmek istiyorsanız öncelikle kendi kendine yemek yemesini destekleyin. Unutmayın önemli olan dökerek yemesi değil, bu temel beceri için çaba göstermesidir.

4 Yaş Dönemi

Bu yaş döneminde çocuğun davranışlarında tutarlılık oluşması dikkat çeker. Beklemeyi öğrenmiştir. Kurallara uyumu daha kolaydır ancak yine de sert bir otorite karşısında inatlaşmaya geçer. Çevresine ilgisi çok artmıştır ve her davranışı taklit edebilir.

Bu dönemde neler yapabilirsiniz?

- Dikkat gelişimini desteklemek için birden fazla yönerge içeren cümleler kurun ve yönergelere uyup uymadığını kontrol edin ("Halının üstündeki oyuncacığını odadaki beyaz sepete koy sonra da tekrar yanıma gel." vb. gibi).
- Merak duygusunu pekiştirmek için sorularını önemseyin ancak cevabını bilmediğiniz sorular karşısında da "Bilmiyorum." demekten korkmayın. Öğrendiğinizde ona da anlatacağınızı belirterek zaman isteyin.
- Çevresindeki herkesin olumlu-olumsuz tüm davranışlarını taklit edebildiği için sergilenen davranışlara ve bulunduğu ortamlara dikkat edin. Aile içinde kabul gören davranışların üzerinde daha çok durun.

5 Yaş Dönemi

Bu dönemde birçok konuda olgun davranışlar sergileyebilir. Bedenini becerikli ve kontrollü biçimde yönetip kullanabilir. Anlatacağı bir konuyu sırasını bozmadan anlatabilir. Hayal ile gerçeği birbirinden ayırt edebilir. Benmerkezci davranışlar oldukça azalmıştır ve bu sosyal ilişkilerinin zenginleşmesini sağlar. Yetenekleri konusunda ipuçları kolayca gözlenebilir.

Bu dönemde neler yapabilirsiniz?

- Yeteneklerin fark edildiği dönem olduğu için, çeşitli etkinliklerdeki performansına dikkat edin. Yönlendirmenizi, performansı ile doğru orantılı gelecekte alanlara yönelik olarak yapın.
- Düzgün olmasa da yatağını toplaması, sizin yanınızda olmak şartıyla kendi başına yıkanması gibi küçük sorumluluklar verin. Böylece hem özgüvenini hem de disiplin bilincini geliştirmiş olursunuz.
- Hikaye kitaplarını daha uzun seçebilir böylece yeni kelimeler öğrenmesini sağlayabilirsiniz.
- Yabancı-tanıdık kavramını daha sağlıklı değerlendirecekleri için onunla bu konuda sohbet edip ev adresinizi ya da ev telefonunuzu ezberletebilirsiniz.

Son olarak;

Çocukların gelişme sürecinde gösterebilecekleri sapma ve/veya hız farklılıkları, çocuk açısından artı ve eksi olarak nitelendirilmemeli, bireysel farklılıklar ve telafi süreci unutulmamalıdır. Her çocuğun kendine özgü bir büyüme ve gelişme temposu vardır. Çocuğunuzu daha iyi tanıyıp onu en iyi şekilde desteklemeye çalışırken unutmayın ki aslında yaşamı boyunca ona yardımcı olacak özgüven, beceriler, paylaşımcılık ve cesaret ancak sevgi ortamında onu bir birey olarak kabul etmek ile kazandırılabilir.

Kaynakça:

- 1- Leyla Navaro / Gerçekten Beni Duyuyor musun?
- 2- Doç. Dr. Münire Erden – Doç.Dr. Yasemin Akman / Eğitim Psikolojisi